

1-16^x

PP. 1-16
3/21
(18) 343

indexed

F. Vilakazi

St. Joseph's School, 4p (96)

4 SEP 1939

Wesselsnek. K13/21

1/16

Uzwide nabakwa Mthethwa

Uzwide wahlasela kwa
Mthethwa. Abakwa Mthethwa
laba kwakuyibona beno
mandla impela kunegonye
izizwe. Uzwide uthena ngo
kubona loku ukuthi aba
kwa Mthethwa banamadla
wayi phaka upi yakhe
kuthiwa wagochwa imboko
do nesi sekela. Kwakhala
inyosi kothaka Mthethwa
manjena uzwide wanodu
nao waziwa impela kwela
kwa zulu uthena ngo
kubona loku uzwide
akabe esezwana futhi
no zulu. Kuthena uma
sebe behene impela no
zulu. U sebona u Isaka
ukuthi uzwide umelaka
bi usethi enyangu yakhe
umnyama.

Umnnyamana wavuma ne
 mpela ukusiza. Usehamba
 ke umnnyamana. Kuthiwa
 ushaka wamthembisa iji
 nkomo eziringi. Nempela
 wazamukhela umnnyamana
 Uthena umnnyamana uma
 efika kua ~~zwide~~ wazenza
 umuntu ofelwe yizwo. Uzwide
 usema mukela. Usekhombi
 sa bonke ubunyanga bakhe
 usemuthena futshi umnnyama
mana etshena uzwide uku
 thi uzulu ningame hlula
 impela uma impi inkosi
 ingarqi vumela nguzelaphe
 Uzwide usevuma nezindu
 na sezivuma. Phela umnnyama
 waye yisilomompe
 lo. Futshi waye namazwi ngi
 sho emkhandwini. Usesho
 uzwide ethi makalungise
 yona impi umnnyamana.

Umnnyamana, Usethi kuhle
 ukuhamba inkosi namabutho
 agunde. Usethi uma esegunde
 le nse thatha izinwele zama
 butho nenkosi Usenyama
 lala nazo Umnnyamana.
Usethi uma afike kwa
 zulu Umnnyamana nseze
 lapha izinwele zenkosi
 uzwide namabutho akhe.
 Kuthena ~~uma~~ esezelaphi
 le, maziyena wase tshena
 yona inkosi yakwa zulu.
~~Ushaka Ushaka~~ nse
 thumela impi kwa zwide
 lithena angamele uzwide
 yafika eyakwa zulu. litha
 uma edumela izihlanu
 kwafumaniseka ukuthi
 akhasekho umasiza. Impi
 ka zwide yasundwa izihla
 ngu zayo, naye imbala
 uzwide.

Isiqothula eyakwa zulu.
 Schutli, kunjalo use bale
 ka uhangabi ka zwide na
 bantwana bakabo ababi
 li intombazane nomfana
 wawabo. Kuthena kunjalo
 baduka izinsuku ezi
 thantu. Kuthena kunjalo
 yaqula intombazane. Le
 ntombazane yayi ncarnccha
 mbe ybelitha uhangabi.
 Uthena ukuba abone ukh
 thi manjwawo woguleleca
 ukufa wakhamba ngozi
 dikila eseyozi bulala yathi
 nomna ingane ebona ukhuthi
 isiyayetha waye lokhu uyi
 belithile njalo njena waze
 wafika khona kwazulu.
 Usekhonga, sebema mudi
 la u hangabi. Kuthena
 kunjalo inganelena yase

iyafa manjabo. kulomuzi
 eyangenise kuwona babe
 thakatha. kwathi noma i
 ngane isifile abanaka njena
 kwaze kwasuka amanye-a
 madoda azomuhlisa luga
 ne uhargabi. Manjena u
 hangabi. kulomuzi waye
 lenda izinyoni mahlayohe
 naye. umfawabo belu. kutli
 ngelinye ilanga umabe.
 Shishile ukhuluka shanga
 bi babone kuthena nya
 zonke izindlu. Umaveku
 yelalwa babenendle ya
 ho bodwa shangabi bero
 mfawabo. na kudla ba
 be ni kwa bodwa noma
 kuhlatshwe. Babe buya
 ebusuku ekulindeni ngo
 ba babe shaywa umma.
 beshesheshaba buya ema
 simini.

Kwathi ngelinye elanga
 uhangabi waphaphama
 ebuseku wezwa umusindo
 amukhulu kulomzi. Uthena
 uma ephuma wabona kii
 sinwa. wayese plunda umu-
 va eselala yena uhangabi
 akazange amuvise umfo-
 wabo omcaro. kuthena ku-
 njalo inkosi yezwa uku thi
 kulomzi kuya thakathwa
 manjena ~~yathuma~~ impi
 ukuba majayo bulala
 ingashiyi litho. kwakunom-
 ukuhwa uhangabi no-
 mfowabo bebale kile
 manjena wafa kanjalo
 umzi wakwa nkomo.
 Sekuthi ukuba ife yonke
 inzalo ka Dunisa ka nkomo
 inkosi yase ibiza ibandla
 ukuba kulungiswe izwe
 ngendaba yaba thakathw.

thi bafike nini lapha
 kwa zulu na? umfana u
 kuleka, usethi sisinesa
 khathi nkosi. Into njeno
 besise muzini ka nkomo
 kwathi langa liinye safu
 manisa usububile umu
 zi ka nkomo. Manjena se
 sizo kuwona umuzi ka
ndlela. Uginisile umsethi
 sisandofika emuzini wakhe
 usethi uhangabi sithena
 sifika safika kuse inkomo
 wasipha impela u ndlela
uGchaka kuthena u kuba
 ezwelehu ~~u sethi~~ sonda
 la lapha usecondela u
 mfana. Uzigaga ngama
 delo esheshu ngezunge phansi
 use mukhuya u Gchaka
 ethi. Musa ukheshenge
 zunge mfana wozakirni

Usc khuleka impela umfa
 na. UShaka usemubuya
 futli. Usc phunda wona lawo
 umfana. UShaka usethi
 kuhle angene ebutweni le
 zisizwa ezazi qiya. Waja-
 bula umfana lona wa
 hleka yedwa. Kuthena ku
 njalo waqiya impela umfa
 na. Kuthiwa waligagu lom
 fana. UShaka usetho ko
 za impela ngo huyiya kwa
 lomfana. Ucemngumela
 izinkomo zimbi ethi ku
 hle bamisengele zona
 lezonkomo nebalu ba
 kwenza. Kuthena kunja
 lo umfawabo walomfa
 na bambulala abanye
 abafana. bumuyelise
 lu esizibeni esavinezi
 ngonyama. manjawa
 sala yedwa manjena.

kuthena futli ngeli
 nye ilanga, umfana wezwa
 kala ecula impela shaya
 ugubu lwakhe. manjina ba
 muzwa ukutli ucula kahle
 sebe tshana induna. Induna
 isimubiza. Isitlu akucule
 mfana ushaye lona futli
 ugubu lwakho mfana. Use
 lshaya umfana ugubu lwa
 khe usecula. Isitlu la khe
 elokutli kwahlasela uzwide
 kwamtshelwa kwakhala
 imyoni yadwa akwasala
 lutlu. Sekuduma loko
 elakwa zulu. Sekutli izi
 ntombi zimbizase uqokwe
 ni uku ba azozi culela
 nazo. Nebala useya umfa
 na. usecula kahle futli.
 Inkosi isimubiza nayo
 usecula naye futli enhosi
 ni. Inkosi yajabula

Isimuni ka zona futli
 izinkomo eumbili. Isithe
 ku ndlela kuhl' amu
 phathe kuhl' lomfana.
 wathi u Shaka akafu
 ni asondezwe eduze kwa
 khe kodwa. Kuyabona ka
 la ukuthi u Shaka a
 ka thandanga ukuba
 lomfana asive esigohi
 weni. Futli wayo nesithu
 nzi u hangabi ngoba
 phela naye ezalwa inkosi
 usemugcisa undlela use
 thi uma esehlulile use
 butlwa lomfana. nase
 kulweni waba iqawemphe
 la waze wathola lezizo
 izibongo: Unandiza ilanga
 bi endlovu edla amange,
 umgunguda umntu ngom
 queleba, Inge ilizwa ngozi
 ukuthi kunyama ka ntothela

Phela kwathiwa ngongonda
 umntu ngomgwelaba ngoba
 kwakuthi uma sejibha
 ngene eselwe waze wadinwa
 izandla ukugwaza, nomukho
 nto wakhe usugobile we
 nziwa izingazi zama dodu
 aphendulele induku yawo
 ababulale ngayo bafafa-
 thi abantu. Kuthiwa futhi
 impi waye yizwa isekhude
 akakhulume ngenduna
 ukuthi kuhl' zindudele
 impi isifihle. Ngesinye
 isikhathi abona kale
 ngokubema igudu lakhe
 kwaziwe ukuthi impi isi-
 sendele manjona. Inkos-
 yaze yamunika umuzi
 yama nika necibilezi
 inkomo lomfana. waye
 ganive ngaleso sikhathi

wathatha abafazi a
 bathathu. kuthena kw
 njalo wazala naye futlis
 iqhawe. Umhlandla ebomwa
 umhlandla aoudinwa
 izidumbu zamadoda. Ku
 thena manjona esero
 mizi wakhe omkhulu
 uhangabi. manjena kwa
 suka uBonzana ince ku
 yenkosi uYehaka yamu
 gambela amanga u
 hangabi uYehaka usewela
 esilungweni. usethu ku
 thela uYehaka. usethu
 na impi uYehaka
 lala. kuthena umawife
 ke impi yawo haka
 umuzi wakhe. kuthu
 na kusa wabonange
 mpi. use buza ukuthi
 yini na? ngenzeni na?

Sebelli inkosi ethi ma
 sizo kubulala. kuywa kele
 ukuthi wena usuwela
 manjena. uselandula
 ukhangabi. Sebethi sothi
 ni enkosini na? usethi
 thathani nazi izinkomo
 nihambo nazo. kuthena
 kunjalo walandlangc
 muva ukhangabi nezi
 ncizwa zakhe eyakomw
 khulu. uthe una afike
 khona waziya ebongela.
 usemangala uShaka
 ukuthi kanti usethini
 uBonjana. usethi kuhle
 abulawe yena uBonjana
 nebala usebulawa. use
 mniko omkhulu futshi
 uShaka ukhangabi. use
 hamba ephinda emuva.
 emuzini wakhe nezi
 inkomo lizo.

UBohodu ka hanga bi
 ka zwide wazithola izi
 bongozakho mukwana
 elilabana e Thandlwana
 kutluwa walabana wa
 ze wakhumbusa uyise
 u hanga bi. u hanga bi
 wayesefile ngaleyo nka
 thi. u hanga bi wazifela
 njena. kutluwa yena
 u Isheka wathi ngoku
 bona ukwenza ku ka
Bohodu wakhumbula
 uyise. u semungumela
 u inkomo naye. UBoho
 duwe uzalwa u mahanga
 u khosi ka hanga bi
 enkulu. yazala aba
 ntwana ababithile
 u khosi. yena u
Bohodu nentombazane
 ne u Thembane

~~End 343~~

kuyakhambisa ukuthi laba
 ba kwa zwide babe ama
 gawe bonkano. ngoba nenzalo
 ka hangabi yayi ngamashi
 ngo yonke akukho nayedwa
 kunona uwaye ngelona igawe
 kwalo namantombazane akho
 na angamagawe njenga bo
 abafana bakona. Kwathi
 no ~~Thembani~~ yena belu ka
 hangabi naye waba igawe
 elikhulu kulo belu izivelaso
 mazulwini kwa Shaka. ku
 thilwa inkonzo iphuma etha
 ugeni ngakho belu ngoba
 kuye nze ka ukuthi igawe
 elilale elinye igawe. naba
 ntwana baka Thembani ba
 ba yoleleyondlela. nabo
 Futli abaka hangabi ba
 ba njalo baba amagawe
 ngenpela.

End S. 343